City to City

HVORFOR DEMOKRATI?
Ti bud om demokratiets fortrinn og svakheter

Professor Bernt Hagtvet

Walt Whitman
Democratic Vistas, 1871

Vi har ofte hørt ordet demokrati. Likevel kan jeg ikke gjenta for ofte at det er et ord hvis reelle innhold befinner seg i en søvntilstand, ennå ikke vekket, til tross for den gjenklang og de mange forrykende stormer som dets stavelse har utløst fra pennen eller tungen. Det er et stort ord hvis historie….fortsetter å være skrevet, fordi denne historien ennå står foran sin virkeliggjøring.

INNLEDNING: NORDISK OPPTAKT

- Hva er demokrati? Beslutningssystem eller samvær- og sivilisasjonsnorm?
- Den store debatten mellom Alf Ross og Hal Koch fra 1945.
- Demokrati som samtale- og fornuftsform. Arne Næss' En del elementære logiske emner (1945). Logisk semantikk og saklighetslære som demokratiets grunnvilkår. Den viktigste bok i Norge etter krigen nest etter Bibelen.

ARNE NÆSS
Gjør det vondt å tenk
CAPPELEN DAMM

TI ARGUMENTER TIL BEGRUNNELSE AV DEMOKRATI

1. MAKTENS PROBLEM

Demokratiet er den beste styreform som gjennom sin vekt på maktdeling forstår hvordan makt lett kan perverteres og diktaturet oppstå.

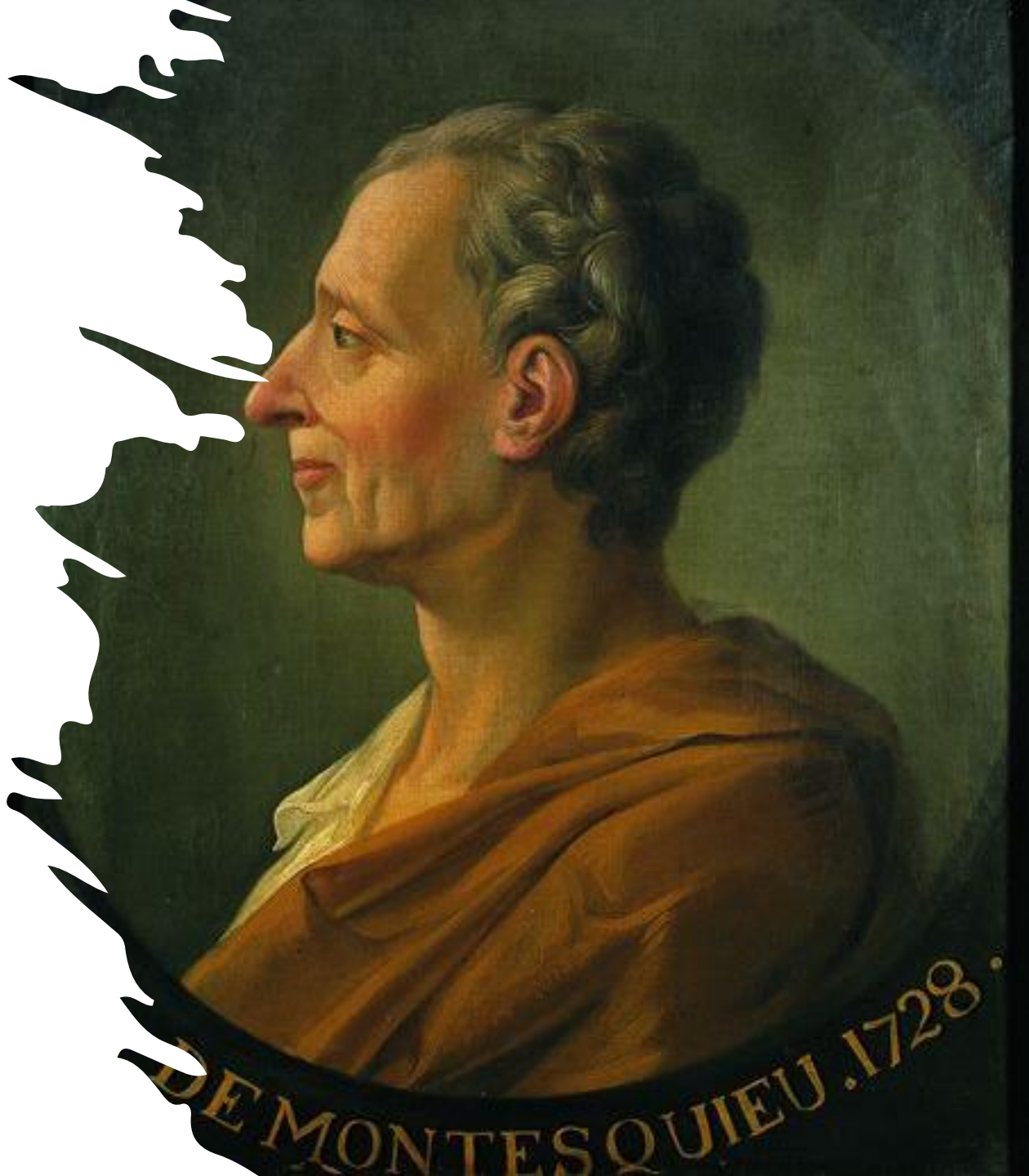

2. RETTIGHETSFORSVAR

Demokratiet er den eneste styreform som gjennom et bredt utvalg av politiske og sivile rettigheter gir enkeltmennesket mulighet til å orientere seg og komme til klarhet om egne interesser og identitet. Slik er demokratiet å forstå som en form for folkelig selvstyre.

3.
DEMOKRATIET ER DEN BESTE STYREFORM FOR ENKELTMENNESKET SOM SØKER Å FINNE SIN EGEN LIVSVEI

Demokratiet forutsetter en egen åpen, tolerant demokratisk politisk kultur. En slik kultur er avgjørende for individuell moralsk autonomi og dømmekraft.

4.
DEMOKRATIET ER DEN STYREFORM SOM ER BEST EGNET FOR Å FORFØLGE EGNE GRUNNLEGGENDE INTERESSER

Fordi demokratiet åpner for politisk organisering og fredelige maktskifter vil underpriviligerte ha mulighet for å bedre sine kår, jfr den europeiske arbeiderklassens erfaringer og afro-amerikansk mobilisering i USA.

5.
DEMOKRATIET ER DEN BESTE STYREFORM SOM GIR FOLKET ANLEDNING TIL Å VELGE DE LOVER SOM SKAL STYRE DEM.

Dette forutsetter mest mulig likhet i ressurser og evne til å gjøre seg gjeldende i påvirkning av politiske prosesser.

6.
DEMOKRATIET ER EN FORUTSETNING FOR UTVIKLING AV MORALSK ANSVARSFØLELSE

Ikke en tilstrekkelig betingelse men en nødvendig bl.a. fordi demokratisk styreform er konfesjonelt nøytralt, dvs. ikke favoriserer ett sett trosformer framfor er annet. Demokratiet kan derfor eksistere sammen med ulike religioner, under forutsetning at de har nådd et visst nivå av sekularisering og m.a.o. ikke er fundamentalistiske.

7.
DEMOKRATIET BIDRAR TIL MENNESKELIG UTVIKLING BEDRE ENN NOE ANNET POLITISK SYSTEM.

En plausibel påstand men vanskelig å bevise.

8.
BARE DEMOKRATIET KAN BIDRA TIL POLITISK LIKHET

I demokratier har ingen yrkesgruppe a priori noen intellektuell eller moralsk forrang framfor andre (kfr. hvordan stemmeretten lenge var forbeholdt særlige profesjoner eller inntektsnivå, eks., det tyske keiserrikets «Dreiklassenwahlrecht»). Robert Dahl: likeverdig moralsk vekt («moral intrinsic worth»). Men lik stemmerett er bare begynnelsen - hvordan kan betingelsene for politisk deltakelse jevnes ut?

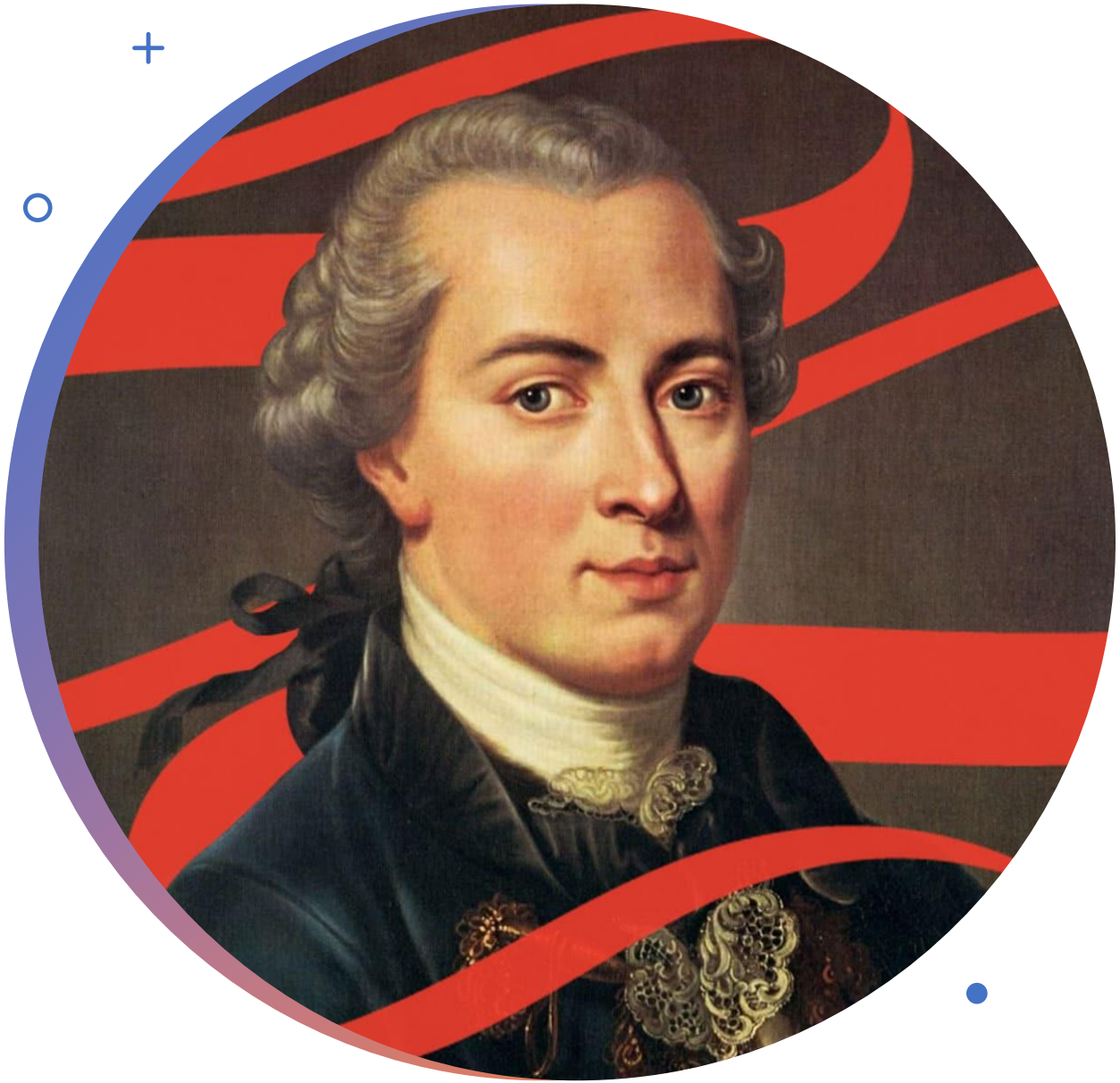

9. MODERNE REPRESENTATIVE DEMOKRATIER UTKJEMPER IKKE KRIGER MED HVERANDRE

Den kantianske freden

10.
MODERNE DEMOKRATIER TENDERER TIL Å VÆRE MER VELSTÅENDE ENN DIKTATURER

Gjaldt iallfall inntil nylig

AVSLUTNING

- demokratiet og kapitalismen, en vanskelig balanse
- riss av kritikk mot demokratiet, fra høyre og venstre, og den moderne aristokratiske demokratikritikken (José Ortega y Gasset og «Massenes revolt», 1929). Kvalitetsforringelse og vulgaritet.

KONKLUSJON

Demokratiet er hverdagslighetens styreform, en styreform for mennesker med temperament på lavbluss. Derfor en sivilisatorisk nødvendighet.